

TOESPRAAK BURGEMEESTER PAULA JORRITSMA-VERKADE

Herdenking '33 van Soesterberg'

19 november 2024

"Geachte aanwezigen, beste leerlingen van De Egelantier,

Wat doet een burgemeester van de gemeente Voorst in Soesterberg bij een herdenking?

Ik moest het een paar keer uitleggen in de afgelopen weken. Van de 33 verzetsstrijders die hier 82 jaar geleden zijn gefusilleerd, maakten 15 onderdeel uit van de verzetsgroep Deventer-Terwolde-Twello-Voorst. 2 verzetsstrijders uit Deventer en 13 verzetsstrijders uit de gemeente Voorst.

Een gesprek met Deventenaar Johan van der Veen en Terwoldenaar Jos Bosch maakten dat we naast de kranslegging nu ook vanuit de gemeente hier op deze manier bij wilden zijn. Dank aan het comité 4 en 5 mei Soest-Soesterberg en de gemeente Soest voor het warme welkom.

"Im traurigen Monat November war's"

Het is de beginregel van een wintersprookje, ein Wintermärchen, geschreven in 1844 door de Duits-joodse dichter Heinrich Heine, ook bekend van zijn haast profetische uitspraak "Dort wo man Bücher verbrennt, verbrennt man auch am Ende Menschen". Waar men boeken verbrandt, verbrandt men uiteindelijk ook mensen.

In de treurige maand november staan we hier op de plek waar 33 dappere mannen hun leven lieten omdat zij zich niet wilden neerleggen bij de wil van de bezetter en vochten voor rechtvaardigheid en vrijheid. We herdenken hen en staan stil bij hun nalatenschap. Hun inspirerende heldhaftigheid en moed om met gevaar voor eigen leven te strijden voor het goede. Voor de nabestaanden is de erfenis een groot goed en soms zware last.

Oorlog kan een leven lang nasmeulen als een veenbrand in het leven van degenen die hun dierbaren verloren. Meegesleurd in de keuzes van je ouders bijvoorbeeld of in de schaduw staan van je vaders geweldige daden. Journalist Coen Verbraak schreef erover in het boek 'Oorlogskinderen'. Over het onvermogen om je te binden, omdat je bang bent dat je weer wordt verlaten of bang in het kamp, omdat de Duitsers je zomaar de dood in konden jagen. Op de zolder van je geheugen huizen akelige herinneringen.

Als we niet blijven herhalen tot welke gruwelijkheden mensen in staat zijn, kan het morgen weer gebeuren. Ook daarom zijn we hier samen.

Eén van de verzetsstrijders die op deze plek zijn dood vond, 44 jaar oud, was Cornelis/Kees Lugthart uit Voorst. In het gemeentearchief van Voorst is een lijst van personen te vinden met daarop mensen woonachtig in de gemeente 'welke door of vanwege den vijand zijn geëxecuteerd'.

Te lezen is: Cornelis Lugthart 1.75 m door amputatie van beide benen boven de knie invalide, breed postuur, flink postuur, miste enkele kiezen de rest gaaf, donkerblond

haar, begon te grijzen, op het voorhoofd begon het haar dunner te worden, flinke snor, manchester broek, licht bruine jekker, grijze pet.

Zijn vastberaden strijd tegen onrecht, fascisme en nazisme moest Kees Lugthart uiteindelijk met de dood bekopen.

Door een bedrijfsongeluk verloor hij zijn benen en daarom verplaatste hij zich in een wagentje. Daarin zat een verborgen vak waarin hij illegaal drukwerk vervoerde.

Hij was een overtuigd antifascist en door de verhalen van Duitse vluchtelingen, die hij samen met zijn vrouw Marie al voor het uitbreken van de oorlog opving, was hij op de hoogte van wat het nazisme in de praktijk betekende. Kees Lugthart sloot zich aan bij de illegaliteit. In de loop van 1941 begon rond Deventer het verzet zich meer te organiseren. Rond de jaarwisseling 1941/1942 ontstond de sabotagegroep Deventer-Terwolde-Twello-Voorst.

De verzetsgroep wordt een klein jaar later verraden.

In de afscheidsbrief, geschreven kort voor de terechtstelling nu 82 jaar geleden spreekt Kees zijn vrouw Marie op ontroerende wijze moed in.

Zoon Chris, die ook onderdeel uitmaakte van de verzetsgroep, bracht het er levend af. De bezetter vond hem met 17 jaar te jong voor de kogel.

Chris werd naar kamp Amersfoort gebracht en daarna naar kamp Vught, kamp Natzweiler in Frankrijk en toen naar het Duitse concentratiekamp Dachau. Tijdens die afschuwelijke zwerftocht door de kampen koesterde Chris de brieven die zijn moeder hem schreef. De laatste brieven ontving hij in kamp Vught. Het is een wonder dat hij erin slaagde om deze brieven bij zich te houden. Als een schat meegenomen. Hij moet ze gekoesterd hebben alsof ze een stukje thuis waren.

De verschrikkingen van verschillende concentratiekampen drukten een zwaar stempel op zijn verdere leven. 'Er is een sterke band tussen de mensen die toen gevangen zaten en eigenlijk nog zitten', zo verwoordde hij het jaren later tegen zijn zoon Erik.

Er was geen nazorg na de oorlog. Er was werk aan de winkel want Nederland droeg de sporen van vijf jaar oorlog. En er was nog een strijd te leveren in het verre Indonesië. Alsof er niets was gebeurd kreeg Chris Lugthart een oproep om dienst te nemen in het leger om voor de dienstplicht gekeurd te worden, kort nadat hij uit het concentratiekamp was teruggekeerd. Hij werd afgekeurd. Het lijkt onvoorstelbaar nu en toch is het gebeurd.

De gezinnen en families gingen een zeer zware tijd tegemoet na de oorlog. Ze waren in diepe rouw gedompeld. Ze hadden veel onbeantwoorde vragen. Ze misten hun geliefden: hun mannen, hun zonen, hun broers, hun verloofdes. De nabestaanden wisten dat ze doodgeschoten waren. Waar de lichamen waren begraven, wisten ze toen niet. Een aantal gezinnen verloren hun vader: jonge kinderen moesten zonder hun vader opgroeien; het gezinsinkomen werd veel minder. Soms moesten de kinderen na schooltijd meehelpen om het hoofd boven water te houden. Spelen en onbezorgd van je jeugd genieten was er niet bij. Na de oorlog bleef het gemis en ook financieel bleef het

nog een tijd moeilijk. Eind jaren veertig/begin jaren vijftig werd het financieel beter, mede door het werk van de Stichting 1940 – 1945.

De gebeurtenissen lieten ook hun sporen na in de kleine dorpen van de gemeente Voorst; de plekken van de broers Hendrik Willem (33 jaar) en Jan (37 jaar) Eekhuis, in muziekvereniging Ons Genoegen in Terwolde, bijvoorbeeld bleven leeg.

Vandaag staan we stil bij de dood van 33 onwaarschijnlijk dappere mensen.

Mede dankzij hen vieren we volgend jaar 80 jaar bevrijding. In de wetenschap dat er sinds die tijd geen moment voorbij gegaan is zonder oorlog ergens op de wereld. Gaza, Oekraïne .... de lijst is nog veel langer, wanneer houdt oorlog op?

Laat de moed van de 33 van Soesterberg ons inspireren om het goede te doen.

Elkaar nabij en saamhorig te zijn.

In een wereld van haat, liefdevolheid door te geven.

Dat is de meest ultieme troost van het bestaan.

Houd de liefdevolheid vast en deel de duif voor vrede.”

Paula Jorritsma-Verkade

Burgemeester gemeente Voorst